

SCIENTIFIC REPORT

2013

Title: *The First Romanian Translation of the Septuagint, Nicolae Milescu's Work (Ms. 45 B.A.R. Cluj). A Critical Edition with Linguistic and Philological Studies*

Funding Source: CNCS-UEFISCDI

Code: PN-II-ID-PCE-2011-3-0436, nr. 212 from 05/10/2011

Director: prof. dr. Eugen Munteanu

I. Objectives and Results

All 12 months have been assigned to the central aim of our research, i.e. the creation of Ms. 45 philology, traductology and linguistics-derived studies. The team comprised of: Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu, Mădălina Ungureanu, Ana-Maria Gînsac, Ana-Maria Minuț (5 months).

Philological study (EUGEN MUNTEANU)

- a) Manuscript analysis; form, circulation, research review;
- b) Paternity issues; critical review of N. A. Ursu's hypothesis in regard to Dosoftei's influence over Milescu's primary version's review (Ms. 45); to what extent, by what means and using what type of criteria has the original Milescu manuscript been revised?; inclusive of biographical notes;
- c) Traductology issues; relation with the original/source-material; translation type; translation literalism and its effects;
- d) Dynamics between Ms. 45 and *The 1688 Bible*; to what extent have the Bucharest editors modified the manuscript?

Linguistic study (EUGEN MUNTEANU)

- a) Stylistic issues; to what extent has Ms. 45 contributed to the configuring of a biblical version of ecclesiastical discourse in the literary language?
- b) Normative dynamics (phonetic and morphological) issues; dialect-related specificities;
- c) Palaeography issues; transcription options; character interpretation;
- d) Semantic and lexicological issues; borrowings (Greek, Slavonic), forced adaptations, calques, specific terminologies; specific semantic fields; the issue of first or unique textual apparitions (*hapax legomenoma*).

Linguistic study: Syntax (LUCIA-GABRIELA MUNTEANU)

Ms. 45 has been textually reviewed, particularly in terms of phrase and proposition syntax. Specifically Milescian syntactic phenomena have been emphasized and placed within the larger context of the old Romanian literary language. In order to explain certain unusual or rare syntactic phenomena, the *Frankfurt Septuagint* (1595) original source-text has often been invoked.

Linguistic study: Phonetics (MĂDĂLINA UNGUREANU)

Ms. 45 phonetic particularities have been analysed in relation to specific old literary language phenomena, either no longer existing in the vernacular, or existing only in dialect; the dynamics between 'moldovenesc' and 'muntenesc' literary dialects have also been analysed. Greek-derived, as well as translator-dependent phonetic characteristics have been underlined, especially in terms of accent and emphasis.

Linguistic study: Morphology (ANAMARIA MINUȚ)

Ms. 45 morphological aspects have been exhaustively reviewed. A complete academic analysis of various morphological phenomena specific to the old Romanian language have been brought to the fore, particularly in relation to translator-dependent linguistic behaviour.

Linguistic study: Onomastics ANA-MARIA GÎNSAC)

1. Ms. 45 proper names. Graphical and flexional aspects

1.1. *Graphical adaptation. Adaptation of proper nouns in the Septuagint and Ms. 45*

1.2. *Flexional aspects*

2. Ms. 45 proper names. Translation (semantic adaptation)

Descriptive biblical toponyms. Drawing on the *Frankfurt Septuagint (1597)*, Nicolae Milescu transcribed names into Romanian using two methods: a) *substitution* (using certain proper nouns which were in circulation); b) *translation* from original descriptive forms into specifically Romanian descriptive forms.

3. Proper names in Ms. 45 marginal glosses

II. Dissemination

1. Conferences

Eugen Munteanu, *Prezentarea proiectului de editare a Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române (grant CNCS, 2011-2014)*, conferință susținută la Biblioteca Academiei de Științe a Republicii Moldova, Chișinău, 6 April 2013.

Eugen Munteanu, *Semnificații ale unui act de cultură major: versiunea românească integrală a Vechiului Testament a lui Nicolae Milescu*, conferință susținută la Biblioteca Academiei de Științe a Republicii Moldova, Chișinău, 6 April 2013.

Eugen Munteanu, *Sfânta Scriptură, etapă și punte a integrării limbii române în comunitatea conceptuală europeană*, conferință susținută în 2 September, 2013, la Universitatea de Stat din Chișinău, în cadrul Conferinței Internaționale *Limba română – limbă a integrării europene*, organizată de Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei și de Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, Chișinău, 31 August – 2 September 2013.

Lucia Gabriela Munteanu, *Probleme de sintaxă a frazei în versiunea «Milescu» a Vechiului Testament (Ms. 45)*, International Symposium „Explorări în tradiția biblică românească și europeană” (Iași, 29 May-1 June 2013); to be published in the conference proceedings: *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică și traductologie, III, Lucrările Simpozionului Internațional «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», Iași, 4-5 noiembrie 2013*, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași.

Ana-Maria Gînsac, *Les notes marginales sur le texte révisé de l'Ancien Testament traduit par Nicolae Milescu au XVIIe siècle (ms. 45)*, Congresul Internațional de Filologie Romanică, Nancy, 14 July– 20 July.

2. Peer-reviewed articles:

Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu, *Compendio de la tradición bíblica rumana con ejemplos del Libro de Ruth*, în „Biblias Hispánicas”, II (2013), 439-527. Available in digital format at http://www.cilengua.es/sites/cilengua.es/files/page/docs/biblias_hispanicas_2.pdf.

Eugen Munteanu, *Rolul Bisericii și al textelor cu conținut bisericesc în procesul de formare a vechii române literare. Un punct de vedere filologic*, in Nicolae Cristian Cădă (ed.), *Șerban Cantacuzino, Antim Ivireanul și Neofit Cretanul, promotori ai limbii române în cult*, Lucrare publicată cu binecuvântarea Preafiericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura „Cuvântul Vieții”, București, 2013, p. 7-79.

3. Launching and managing a dedicated scientific colloquium

Nicolae Milescu Spătarul, autor al primei versiuni a Septuagintei în limba română Section, International Symposium „Explorări în tradiția biblică românească și europeană”, 29 May-1 June 2013, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, in collaboration with the «A. Philippide» Philology Institute (Romanian Academy) Iași. The section was dedicated to debates on Milescu's *Septuagint* translation, and its subsequent editing into the *Bucharest Bible* (1688). Symposium description available in official digital format at: <http://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/ProgramSimpozionMLD2013.pdf>

Project director,
Prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU